

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvtatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum mens in statu vitæ possit uidere Deum per essentiam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](#)

cens signum charitatis, propter similitudinem naturalis dilectionis ad grauitam.

AD SECUNDVM dicēdū, q̄ delectatio illa q̄ in actu relinquī ex charitate, pōt etiā ex habitu aliquo acquisito caufari. & ideo non est sufficiens signum ad charitatem demonstrādam: quia ex communib⁹ signis non percipitur aliquid per certitudinem.

AD TERTIVM dicēdū, q̄ quāvis mēs certissime cognoscat dilectionē, quā diligit frātē inquit cū est dilectio: nō tñ certissime nouit cā esse charitatem.

AD QUARTVM dicēdū, q̄ quis inclinatio qua charitas inclinat ad agendum, lit quoddā principium apprehendendi charitatem, non tñ sufficit ad perfectā perceptionem charitatis. nullus n. potest percipere se aliquem habitum habere, n̄ si feciat illud perfecte ad quod habitus ille ordinatur, per quod de habitu iudicatur, & hoc in charitate sciri non potest.

AD QUINTVM dicēdū, q̄ Phil. loquī de habitibus intellectuā partis, qui cū sint perfecti, non possunt lare habētes, eo quod de pfectōne eorū est certi tūdo, vnde quilibet sc̄it se sc̄ire, cū sc̄ire sit causam rei cognoscere, & qm̄ impossibile est alter se habere: & similiter alijs habēs habitum intellectus principiorū, sc̄it se habitū illum habere: sed charitatis perfectio nō cōsistit in certitudine cognitionis, sed in vehementia affectionis, & ideo nō est simile.

AD SEXTVM dicendum, quod in his q̄ metaphorice dicuntur, non est accipere similitudinē quātum ad oīa: vnde nec gratia luci comparatur quantum ad hoc, quod ita se spirituali viiū ingerat manifeste, sicut lux corporei uisui corporali: sed quantum ad hoc quod gratia est principium spiritualis uitæ, sicut lux cœlestium corporum est quoddam initium corporali vitæ in his inferioribus, ut Dionys. dicit, & etiam quantum ad aliquas alias similitudines.

AD SEPTIMVM dicendi, q̄ quāmū habere charitatem sit necessarium ad salutem, non r̄ sc̄ire se habere charitatē: immo magis expedit nescire coīter, quia per hoc magis sollicitudo & habitualitas conseruat: quod autem dicitur & vñctio docet de omnibus necessariis ad salutē, intelligitur de omnibus, quorum cognitio necessaria est ad salutem.

AD OCTAVVM dicendum, q̄ habere charitatem potest intelligi duplīciter, uno modo, in vi orationis: alio modo, in vi nominis. In vi quidem orationis, sicut cum dī verum est aliquem charitatem habere. In vi autem nominis cum de hoc dicto, charitatem habere, vel per hoc dictum significati aliquid dicimus. Cum autem ad affectum nō pertineat compōnere vel dividere, sed solummodo in ipsa resteret unus cōditiones sunt bonum & malū, cum dī, ego diligo vel uolo me habere charitatem, hoc quod dī me habere charitatem, sumitur in vi cuiusdā nominis, ac si diceretur, uolo hoc quod est me habere charitatem, & hoc nihil p̄hibet esse cognitū. Scio n. quid est me habere charitatem etiam si eam nō habeo, vnde & non habens charitatem, appetit se charitatem habere: non tamen sequitur, quod aliquis sc̄iat se habere charitatem secundum quod hoc in vi orationis sumitur, id est quod habeat charitatem.

AD NONVM dicēdū, q̄ virtus dī est certior omni arte, certitudine inclinationis ad unum: nō aut certitudine cognitionis, virtus. vñ dicit Tullius inclinat ad unū p̄ modū cuiusdā natura: natura aut certius & directius pertinet ad unū finem, quā ars: & per hunc modū dī quod virtus est certior arte, nō ut certius alijs in se percipiat virtutem, quā artem.

A

ARTICVLVS X^o.Vtrum mens in statu via possit uidere Deum
per essentiam.

V NDECIMO queritur, vtrum mens in statu via possit videre Deum per essentiam, & videtur quod sic: quia Num. 12. dicitur de Moyse, ore ad os loquor ei, palam & nō per enigmata videt Deum: sed hoc est videre Deum per essentiam. ergo &c.

¶ 2 Prat. Super illud Exod. 33. non videbit ne homo, & viuet, dicit Gl. Greg. quod quibusdam in hac carne viuentibus, sed inestimabili virtute crescentibus, contemplacionis acumine potest aeterni Dei claritas videri: claritas autem Dei est eius essentia, vt in eadem Glo. dicitur. ergo &c.

¶ 3 Prat. Christus habebat intellectum eiusdem natura, sicut nos habemus: sed status via non impidebat intellectum, quin Deum per essentiam vide-re posset. ergo nec nos.

¶ 4 Prat. Deus in statu via intellegibili visione cognoscit, vnde Rom. 1. inuisibilia Dei &c. sed intellegibili visio est per quam res in seipsis videntur, vt Aug. dicit 12. super Gene. ad literam. ergo &c.

¶ 5 Prat. Philo. dicit in 3. de Anima, quod anima nostra quoddammodo est omnia, quia sensus est quodammodo omnia sensibilia & intellectus omnia intelligibilia: sed maxime intelligibile est diuina essentia. igitur intellectus noster secundum statum via secundum quem Philos loquitur, Deum per essentiam videre potest: sicut & sensus noster potest omnia sensibilia sentire.

¶ 6 Prat. Sicut in Deo est immensa bonitas, ita & immensa veritas: sed diuina bonitas quāmū sit immensa, potest a nobis immediate diligi in statu via. ergo veritas essentiae eius potest immediate in statu via videri.

¶ 7 Prat. Intellectus noster ad hoc factus est, ut Deū videat: si ergo in statu via uideri non potest, hoc non est nisi propter aliquod uelamen. Quod quidē est duplex, culpa, & creatura. Culpa quidem uelamen in statu innocentie non erat, & nunc etiā a sanctis removet 1. Cor. 13. nos autē reuelata facie &c. Creatura uero uelamen, ut uideatur, diuina essentiae uisionem impeditre non potest: quia Deus est interior menti nostrae, quam aliqua creatura ergo in statu via Deum per essentiam uideat mens nostra.

¶ 8 Prat. Omne qđ est ī altero, est in eo p̄ modū recipiēt, sed Deus est ī mēno nostra p̄ essentiā. Cū igit̄ modus mentis nostrae sit intelligibilitas ipsa, vñ p̄ essentia diuina sit in mente ut intelligibilis. ergo &c.

¶ 9 Prat. Cassiodorus dicit claritatē illam inaccessibilē sanitas mentis humanae intelligi: sed mens nostra sanatur per gratiam. ergo ab habente gratiam in statu via uideri potest essentia diuina, quae est inaccessibilis claritas.

¶ 10 Prat. Sicut ens quod de omnibus prædicatur, est primum in communitate, ita ens a quo oīa cau-santur, est primum in causalitate, scilicet Deus: sed ens quod est primum in communitate, est prima cōceptio nostri intellectus in statu via. ergo & ens quod est primum in causalitate, statim per essentiam suam in statu via cognoscere possumus.

¶ 11 Prat. Ad uisionē requiritur uidens & uisum, & int̄ēto: sed hec tria in mēno nostra uenientur respe-ctu eiusētē diuina, ipsa n. mens nostra naturaliter est eiusētē diuina uisua, utpote ad hoc facta essentia ēt diuina adest p̄ficiatler mēno nostra: int̄ēto ēt non deficit, quia qñ cūq; mens nostra ad creaturā con-

Quæst. disp. S. Tho. ZZ 4 uerti.

QVAEST. X. DE MENTE; ART. II.

vertitur, convertitur etiam ad Deum cum creatura
sit Dei similitudo. ergo &c.

Cap. 25. pa-
rum a. med.
com. 1.

¶ 12 Præt. Aug. dicit 12. confessio ambo videmus esse
qd dicis, & ambo videmus verū esse qd dico, vbi
quaeso videmus? nec ego vici; in re, nec tu in me:
sed ambo in ipsa q supra mentes nostras est, in comu-
tabili veritate: sed incomutabilis veritas est divina
essentia, in qua nō pōt aliquid videri nisi ip̄a videa-
tur. ergo in statu viae essentiam diuinam videntur.

¶ 13 Præt. Veritas in quantum huiusmodi, est co-
gnoscibilis. ergo summa veritas summe cognoscibilis: hæc autem est essentia diuina. ergo &c.

¶ 14 Præt. Gen. 32. dicitur. Vidi dominum facie ad

faciem. facies Dei forma est, in qua filius non rapi-
nam arbitratuſ est esse se equalē Deo, sicut ex qua-

dam gl̄ habetur: sed si forma est diuina essentia. er-

go Iacob in statu viae Deum per essentiam vidit.

SED CONTRA 1. Tim. vlt. Lucē habitat inaccessibili-

que, quam nemo hominū vidit nec videre potest.

¶ 15 Præt. Exod. 33. Non videbit me homo & videntur.

Glo. or. ibi.
ex Gregor.

glo. Grego. in hac carne viuentibus videri potuit

Deus per circumscriptas imagines, & videri non po-

tuit per circumscriptum lumen æternitatis: hoc

autem lumen est diuina essentia. ergo &c.

¶ 16 Præt. Intellectus noster intelligit, cum cōtinuo

& tempore, vt Philo. dicit in 3. de Anima: sed esen-

tia excedit continuum omne & tempus. ergo &c.

¶ 17 Præt. Plus distat essentia diuina a dono eius quā
actus primus ab actu secundo: sed quādoque ex hoc
quod aliquis videt Deum, per donū intellectus aut

sapientia in cōtemplatione anima separat a corpore,

quantuſ ad operationes sensus, q̄ sunt actus secundi.

ergo si video Deum per essentiam, oportet qd separat

a corpore, etiā prout est actus corporis primus: sed

hoc non est quādū homo in statu viae existit. ergo

per essentiam nullus in statu viae Dei videre potest.

RESPON. Dicendum, quod aliqua actio potest

aliqui convenire duplicitate. Vno modo sic, quod

illius actionis principium sit in operante, sicut in

omnibus naturalibus operantibus videmus. Alio

modo sic, quod principium operationis illius, vel

motus sit a principio extrinseco, sicut est in moti-

bus violentis, & sicut est in operibus miraculosis,

que nō sunt nisi virtute diuina, vt illuminatio ceci-

sus, suscitatio mortui & h̄mōi: metu igitur nostra in sta-

tu viae non pōt cōvenire visio Dei per essentiam se-

cundū primum modū. Mens nō nostra naturali co-

gnitionephantam respicit quā obiecta, a quib⁹

species intelligibilis accipit, vt dī in 3. de Ani-

ma: vnde omne, quod intelligit secundū statum viae,

intelligit per species aphantasmatis abstractas.

Nulla autē species h̄mōi sufficiens est ad repræsen-

tandā diuinam essentiam, vel ē cuicunque alterius

essentię separare, cum quidditatē rerum sensibiliū,

quarū similitudines sunt intelligibiles species a phan-

tasmatibus abstractis, sint alterius rationis ap̄ esen-

tij subtanciarum immaterialium creatarū, & mul-

to magis ab essentia diuina. Vnde mens nostra natu-

rali cognitione, quam in statu viae experimū, nec

Deum nec angelos per essentiam videre potest an-

geli ramen per essentiam, videri possunt per quādū

species intelligibilis ab eorum essentia differentes,

non autem essentia diuina, quā omne genus exce-

dit, & est extra omne genus, vt sic nulla species crea-

ta possit inueniri sufficiens ad eam repræsentādā,

vnde oportet, quod si Deus per essentiam videri

debeat, quod per nullam creataram speciem videa-

F tur: sed ipsa ejus essentia fiat intelligibilis forma in-
tellectus eū videntis. Quod fieri nō pōnisi ad hoc
intellectus creatus p̄ lumē gloriae disponit, & sic in
luminis pertingit mens ad terminū viae, qui est glo-
ria, & sic non est in via. sicut aut diuinæ omnipot-
tie subiecta sunt corpora, ita & mentes, unde sicut
pōt aliqua corpora pducere ad effectus, quoniam dis-
positio in p̄dictis corporibus nō inuenit, sicut p̄ trū
trū fecit super aquas ambulare sine hoc qd ei do-
agit, his tribueret, ita pōt menē ad hoc pāueret,
vt diuinæ essentia vniat in statu viae modo illo, quo
vñi fībi in patria, sine hoc qd a lumine gloria p-
fundat. Cum aut hoc cōtingit, oportet, qd mens ab
illo modo cognitionis desistat, qd mens ab
phantasmatis abstrahatur. sicut ē corpus corruptibile, cum ei
miraculose dā agilitatis actus, non est sicut in actu
gratitatis, & iō illi, qbus hoc modo Deū per essentiam
videre dā, omnino ab actibus, sensu abstrahatur, a
vit tota aīa colligat ad diuinā essentiam inveniā: unde
et capi dīr quasi vi superioris nature abstrahit
ab eo, qd ē sū naturam competrere. Sic ergo ē
communem causam nullus in statu viae Deū per
essentiam videt: & si aliquibus hoc miraculo con-
cedatur, ut Deum per essentiam videant, nondum
animā a carne mortalī rōtaliter separata, non tam
sunt totaliter in statu viae ex quo actibus sensu
carent quibus in statu mortalī uite uiuntur.

H H AD PRIMVM ergo dicendum, quod secundū
Aug. 12. super Gen. ad literam, & ad Paulinam de iu-
dicio Deū, ex verbis illis Moys. ostendit Deū
per essentiam vidisti in quadam rapu, sicut & de
Paulo dicitur 2. Cor. 1. vt in hoc ludorum legi-
fer & doctor gentium & querantur.

AD SECUNDVM dicēdū, qd Greg. loquuntur de his
acutinē cōtemplationis ad hoc cōcūt, qd essentia
in rapu videant, unde subiungit, qd sapientia
quā Deus est, videt, huic uite funditus moratur.

AD TERTIUM dicendū, qd in Chro hoc fulig-
lare vt esset simul viator & cōprehensor, qd cō-
tebat ex hoc qd erat Deus & homo: unde in eis
potestate erant oīa que ad humānatū sp̄cū
bant, ut unaqueque vis & corporis efficien-
tia quod ipsa dīponebat, vnde nec dolor corporis
cōtemplationem mēris impeditabat: nec frumentis,
dolorem corporis minuebat, & sic intel-
ligens eius lucē gloria illustratus Deū per essentiam
debat, vt inde ad inferiores partes gloria ē deri-
ret, & sic simul erat viator & cōprehensor, quod de
alijs dīci nō pōt, qbus ex superioribus viriis redi-
cat de necessitate calqd iō inferiores, & a passionib⁹
vehementib⁹ inferiorū viriū superiores trahuntur.

AD QUARTVM dicendū, qd intellectus videntur in
statu viae Deus cognoscitur, non vt sciatur de eo
quid est, sed quid non est, & quantum ad hoc est
essentia cognoscimus, tam super omnia colloca-
intelligentes, quāmvis talis cognitio per aliquas li-
mititudines fiat, uerbum autem Augustini eten-
dum est id, quod cognoscit, non ad id quo co-
gnoscitur, ut ex super. artibus questionib⁹ patet.

AD QUINTVM dicēdū, quod intellectus nōler-

etiam in statu viae diuinam essentiam aliquo modo

cognoscere potest, non ut sciat de ea quid est, sed

solum quid non est.

AD SEXTVM dicēdū, qd nos possimus diligere

Deū immediate nullo alio p̄dilecto, quāmvis quid

ex aliquorū uisibilium amore in inuisibiliā rapa-

Amur non autē possumus in viē statu Deum imme-
diatē cognoscere nullo alio præcognito: cuius rō
et, qui cum affectus ad intellectū sequatur, vbi
terminat operatio intellectus; ibi incipit operatio
affectus. Intellectus autem ex affectibus in causa p
cedens tandem pertinet in ipsius Dei cognitionē
aliqualem, cognoscere ea, quid non est, & sic
affectus fertur in id, quod ei per intellectū offer-
tur, sine hoc, quod necesse habeat redire per om-
nia media per quā intellectus transiuit.

BAD SEPTIMVM dicendum, qd quāmis intellectus
nostris sit factus ad hoc, qd videat Deū, non tamen
in naturali sua virtute Deum videre possit, sed plu-
mē glorie fibi infusum. Et ideo omni velamine re-
moto nōdū oportet, quod intellectus Deum p ei-
ficiā videat si lumine glorie non illustretur: ipsa n.
carēa gloria, erit diuinē visionis impedimentum.

CAD OCTAVVM dicendum, quod mens nostra cū in-
telligibilitate quam habet, ut proprium quoddā, &
cū alijs cōmunitatē habet esse, vnde quāmis in ea
sit Deus, non oportet, quod semper sit in ea, vt for-
ma intelligibilis, fed vi dās esse, sicut est in alijs crea-
tūris. Quāmis autem creaturis omnibus cōiteret
esse, tamen cūlibet creaturā dat propriū modū
essendi: & sic etiam quantum ad hoc, quod est in
omnib⁹ per essentiam præsentiam, & potentiam,
inueniēt esse diuerſimode in diuersis, & in uno-
quaque lecundum propriū modū eius.

DAD NONYM dicendum qd duplex est sanitas men-
tis, vna qua sanatur a culpa per gratiam fidei, & hac
sanitas facit videre illam inaccessibilem claritatem in
speculo, & in engmatice. Alia est ab omni culpa, &
peccata, & miseria, quā est per gloriam, & hac sanita-
tas facit videre Deum facie ad faciem. Quā duæ vi-
siones distinguuntur. i. Corinth. 13. vbi dicitur. Vi-
demus nunc per speculum &c.

EAD X. dicendum, qd ens, quod est primū per cō-
munitatem, cum sit idem per essentiā rei cuiuslibet,
nullius proportionem excedit. & ideo in cognitione
ne cuiuslibet rei ipsum cognoscitur, fed ens, quod est
primū causalitate excedit, impropotionaliter oēs
alias res, vnde per nullius alterius cognitionē suffi-
cienter cognosci pot, & ideo in statu via, in quo per
h̄s a rebus abstractas intelligimus, cognoscimus
enī communē sufficiēter, non autē in creaturā.

FAD XI. dicendum, qd quāmis diuina essentia sit
præsens intellectū nostro, non est tamen ei con-
iuncta, vt forma intelligibilis, quam intelligere pos-
sit quadri lumine gloria nō perficitur. ipsa enim
mens non habet facultatem videnti Deum per es-
sentiam antequam prædicto lumine illustretur. Et
sic deficit, & vidēnti facultas, & visibilis præsentia.
Intenſio etiam non semper adest, quāmis enim in
creatura inueniatur aliqua creatoris similitudo, nō
tamen quandocumque ad creaturam conueni-
tur, conueniuntur ad eum, vt est similitudo crea-
toris, vnde non oportet, quod semper intenſio
nostra feratur ad Deum.

GAD XII. dicendum, qd sicut dicit glossa super illud
Pſalm. 14. Dīmōtē sunt veritatis &c. ab una incre-
ta veritate multæ creatæ veritates in mētibus huma-
nis imprimuntur, sicut ab una facie multæ facies re-
sultant in speculis diuersis, vel uno frasto. Secundū
ergo hoc, nos in veritate increata aliquid videre di-
cimur, fm quod per eius similitudinem in mente
nostra refūlantē de alicuius iudicamus, vt cum per
principia per se nota iudicamus de conclusioni-

bus, vnde non oportet quod ipsa increata veritas a
nobis per essentiam videatur.

HAD XIII. dicendum, quod summa veritas, quantū
est in se, est summæ cognoscibilis, sed ex parte
nostrae contingit quod est minus cognoscibilis no-
bis, sicut patet per Philosophum 2. Metr.

Com. i. 2.

IAD XIII. dicendum, quod auctoritas illa dupli-
citer exponit in glossā, uno modo vt intelligatur de
visione imaginaria, vnde dicit interlinearis. Vidē do-
minus facie ad faciē: nō quod Deus videri possit,
sed formā vidi in qua Deus ei locutus est. Alio mo-
do exponit in glossā Gregorius de visione intellectua
li qua sancti diuina veritate in contemplatione intruc-
tur, dū non quidem sciēdo de ea, quid est, sed magis

qd non est, vnde dicit ibidem Gregorius, veritatē sermē
do videt, qd quanta est ipsa veritas non videt, cui tan-
to se longe & stimat, quād appropinquat, qd nisi illa
lam vicinque conficeret, non eam conficerere se
non posse tentaret. Et post pauca subiungit, haec ip-
sa per contemplationem facta, non solida, & perma-
nēns visio, sed quasi quedam visionis imitatio, facies
Dei dicitur. Quia enim per faciem quemlibet agno
scimus, cognitionem Dei faciem vocamus.

ARTICVLVS XII.

CVTRUM Deum esse sit per se notum menti humanae, sicut
prima principia demonstrationis, que non
possunt cogitari non esse.

DIX. VODECIMO queritur, vtrum Deum esse sit per
se notum menti humanae, sicut prima princi-
pia demonstrationis, que non possunt cogitari nō
esse. Et videtur quod sic. Ille enim sunt nobis per se
nota, quorum cognitio naturaliter est nobis indis-
ta sed cognitio existendi Deum omnibus naturaliter
est inferta, vt dicit Damasc. ergo &c.

E¶ Præt. Deus est quo minus cogitari non potest, ut
Anselm. dicit: sed illud quod potest cogitari non esse,
est minus illo, quod non potest cogitari non esse.
ergo Deus non potest cogitari non esse.

F¶ 3. Præt. Deus est ipsa ueritas, sed nullus pōt cogita
re ueritatem non esse, galil pōt non esse, sicut ueritatem
si enim ueritas non est, uerum est, ueritatem non
esse; ergo nullus potest cogitare Deum non esse.

G¶ 4. Præt. Deus est ipsum esse suum: sed non pōt co
gitari quin idē de se prædicetur, ut quod homo nō
sit homo ergo nō potest cogitari Deum non esse.

H¶ 5. Præt. Omnia desiderant summum bonum. ut
Boetius dicit: summum autem bonum solus Deus
est. ergo omnia desiderant Deum: sed non potest
desiderari quod non cognoscitur. ergo & immu-
nis cōceptio est Deum esse, & sic idem quod prius.

I¶ 6. Præt. Veritas prīma præcellit omnem ueritatem
creatam: sed aliqua ueritas creata est adeo euidentis,
quod non potest cogitari non esse, sicut ueritas p
ositionis huius, quod affirmatio, & negatio non
sunt simul uera. ergo multo minus potest cogitari
ueritatem increatam non esse, quā Deus est.

J¶ 7. Præt. Veritas est habet Deus, quam anima hu-
mana: sed anima non potest cogitare se non esse.
ergo multo minus potest cogitare Deum nō esse.

K¶ 8. Præt. Oē quod est, prius fuit uerum ē futurum:
sed ueritas est, ergo prius fuit uerum ē futurā non
autē nisi ueritas, ergo non potest cogitari quin ue-
ritas semp fuerit, sed Deus est ueritas. ergo, &c. Sed
dicendum, quod in processu est fallacia, fm quid
& simpli.